

condiții? se vor derula procesele respective (context, materiale-suport etc.) și cu ce efecte? (rezultate scontate). Firește, nu se poate pierde din vedere și cine? sunt cei care organizează situațiile de instruire – cadrele didactice – cu funcțiile și competențele lor științifice și psihopedagogice, cu personalitatea lor, susține I. Cerghit [1, p.30].

Dacă viitorul va fi cucerit nu printr-o anume știință și tehnică, ci prin crearea neconținută de științe moderne, trebuie să recunoaștem că pregătirea omului solicitat de o asemenea perspectivă nu ar putea fi asigurată în cadrul educației tradiționale. Aceasta ar putea, cel mult, să pună bazele unei asemenea direcții de formare. În rest, întregul progres rămâne în sarcina persoanei, de-a lungul vieții sale; totul reclamă, prin urmare, o anumită corelare și mobilitate, în vederea satisfacerii cerințelor de înnoire și transformare. De aici, necesitatea adaptării educației la perspectiva psihologiei moderne prin deschiderea educației tradiționale la diversele influențe educative din afara acestui cadru și, totodată, transferarea spiritului acestei educații în alte arii educaționale.

Totul sau aproape totul depinde de arta învățătorului de a-și pune în valoare cuvântul și gestul, de a se pune în valoare pe sine prin tot ceea ce face, prin tot ce oferă elevilor săi, o artă care nu e în întregime înăscută, ci e în mare parte rodul unei munci pasionate și al voinței de a fi învățător, adică un model.

Bibliografie

1. Cerghit, I. Metode de învățământ. Iași: Polirom, 2016. 315 p.
2. Gagne, R. Condițiile învățării. București: EDP, 1975. 375 p.
3. Sălăvăstru, D. Psihologia învățării. Iași: Polirom, 2019. 230 p.

CZU:159.922.7

INCLUZIUNEA COPIILOR CU CES DIN CLASELE I-VIII PRIN ACTIVITĂȚI PENTRU FORMAREA IMAGINII DE SINE

SURDU Liliana, profesor itinerant,
director Școala Gimnazială Poplaca, Jud. Sibiu, România

Rezumat. *Abordarea incluzivă reprezintă tipul de educație care permite elevilor cu nevoi speciale să beneficieze de educație în școli și săli de clasă obișnuite. Copiii din aceste școli se bucură de toate drepturile și serviciile sociale și educaționale, simțind că reprezintă parte din întreg și că au o valoare a lor în grupul educațional. Activitățile, prin care școala și familia colaborează, pentru a crea un mediu educațional propice valorizării acestor copii, reprezintă pași siguri care duc la crearea unei persoane cu o stimă de sine ridicată, o persoană care să fie ușor adaptabilă și capabilă de o integrare socială și emoțională adecvată.*

Cuvinte - cheie: *integrare socială și emoțională, stimă de sine, grup educațional.*

Abstract. *The inclusive approach is the type of education that allows students with special needs to benefit from education in regular schools and classrooms. Children in these schools enjoy all social and educational rights and services, feeling that they are part of the whole and that they have a value of their own in the educational group. The activities, through which the school and the family collaborate, to create an educational environment conducive to the development of these children, are safe steps that lead to the creation of a person with high self-esteem, a person who is easily adaptable and capable of proper social and emotional integration*

Keywords: *social and emotional integration, self-esteem, educational group.*

Integrarea în comunitate a copiilor cu CES este una dintre sarcinile prioritare ale societății moderne în promovarea securității sociale. De peste zece ani, societatea românească face eforturi semnificative de realizare a unei reale reforme în toate structurile ei componente, între care un loc semnificativ îl ocupă procesul de învățământ. Una dintre cele mai importante condiții ale creșterii eficienței activității educative desfășurate cu elevii o constituie asigurarea unei depline unități de acțiune a tuturor factorilor educativi: școala și familia. Țările din întreaga lume au decis că, până în 2030, educația incluzivă și de calitate va fi garantată pentru toți copiii, reducând astfel impactul negativ asupra bunăstării emoționale a elevilor.

Problema abordată în această lucrare pornește de la o realitate observată în anii de activitate didactică și ține de constatarea că majoritatea elevilor cu cerințe educaționale speciale (CES) manifestă, în cazuri extrem de rare, autonomie și se caracterizează de cele mai dese ori prin stimă de sine scăzută. Astfel, întâmpină dificultăți în adaptarea socială și educațională. Problema cercetării constă în faptul că cei mai mulți copii cu CES nu sunt autonomi, au o stimă de sine scăzută și întâmpină dificultăți în comunicare și relaționare, ceea ce generează o integrare educațională și socială deficitară. Astfel, se conturează două întrebări:

- ce strategii contribuie la creșterea stimei de sine a copiilor cu CES și la integrarea lor educațională?

- cum se poate realiza o mai bună colaborare între școală, familie și comunitate în vederea valorizării copiilor cu CES și a integrării eficiente a acestora?

În cadrul analizei experimentale am urmărit 2 obiective:

(1) Constatarea nivelului stimei de sine care generează succese sau insuccese în adaptarea școlară a copiilor cu CES. În acest scop am aplicat chestionarul Rosenberg.

(2) Constatarea nivelului de incluziune socială. Pentru detalierea acestui aspect am aplicat interviuri persoanelor implicate în procesul de incluziune socială: copii, părinți, educatori și colegi.

Obiectivul acestei analize este de a determina evoluția rezultatelor obținute ca o consecință a introducerii variabilei independente. În final, voi compara datele cercetării cu ipotezele făcute la

început și le voi confirma sau infirma, formulând de asemenea, concluziile cercetării din punct de vedere psihopedagogic.

Etapale experimentului

Această experiență psihoeducațională a avut loc în perioada octombrie 2019 – iunie 2020, în trei etape sintetizate după cum urmează:

1. Etapa preexperimentală: identificarea nivelului inițial al variabilei dependente (nivelul stimei de sine la copiii cu cerințe educaționale speciale).

2. Etapa experimentală: introducerea și controlarea variabilei independente (activitățile instructiv-educative și culturale în vederea creșterii stimei de sine care au ca scop final integrarea socio-educațională a copiilor cu CES din clasele I-VIII).

3. Etapa postexperimentală: identificarea nivelului final al variabilei dependente, compararea datelor inițiale și finale, confirmarea sau infirmarea ipotezelor cercetării.

Etapa preexperimentală este o fază de observare care are rolul de a determina valoarea variabilei dependente în punctul zero al experienței psihopedagogice. În această etapă inițială, am folosit observarea sistematică, un chestionar (*Măsurarea Stimei de Sine - Scala Stimei de Sine a lui Rosenberg*) și o grilă de evaluare, ca metode de colectare a datelor.

Pentru a defini tipul de cercetare pedagogică potrivită prezentei situații am folosit clasificarea propusă de Mușata Bocoș. [1]

Din punct de vedere al **instrumentului** folosit (*chestionarul Rosenberg, grila de evaluare*), această cercetare este experimentală: presupune desfășurarea unor acțiuni educaționale ale căror rezultate sunt analizate și interpretate pentru a stabili eficiența lor educațională; conduce la identificarea anumitor relații funcționale și cauzale ale activităților educaționale și face anumite recomandări; propune investigații cantitative și măsurarea anumitor variabile corespunzătoare fenomenului investigat.

Experimentul s-a desfășurat în Școala Gimnazială Poplaca din comuna Poplaca, județul Sibiu. Testarea a fost efectuată în perioada octombrie 2019 - iunie 2020, cu 12 copii cu CES din clasele I-VIII.

Descrierea eșantionului

Eșantionul este compus din copii care au vârste între 7-14 ani, cuprinși în clase din ciclul primar și gimnazial, repartizați pe clase în modul următor: din clasele I, a II-a, a III-a, a V-a și a VIII-a câte un subiect, iar din clasele a IV-a, a VI-a și a VII-a câte doi subieți. Eșantionul este alcătuit din 12 subieți (6 fete și 6 băieți) deținătorii ai certificatului de CES obținut în baza evaluării inițiale și complexe (dizabilitate intelectuală/mentală, tulburări de atenție și hiperactivitate, autism). Șase elevi provin din familii monoparentale (prin divorț sau deces), iar 3 elevi sunt în plasament familial. Din punct de vedere social majoritatea elevilor provin din familii ai căror părinți

sunt angajați, majoritatea muncitori, nivelul de studiu al părinților fiind de școală profesională sau liceu. Această cercetare utilizează tehnica eșantionului unic, care prezintă o variație a metodei experimentale și constă în utilizarea unui singur grup de indivizi care sunt supuși efectelor variabilei independente. Această tehnică necesită înregistrarea rezultatelor obținute în diferite etape ale experimentului, analizarea, compararea și interpretarea evoluției lor. Tehnica eșantionului unic de subiecți s-a dovedit adecvată pentru acest grup de elevi cu CES de la Școala Gimnazială Poplaca. Eșantionul de subiecți reprezintă un set de indivizi supuși efectelor variabilei independente, grupul copiilor cu cerințe educaționale speciale de la Școala Gimnazială Poplaca, unde activez ca profesor itinerant.

Chestionarul Rosenberg a fost utilizat cu scopul de a măsura nivelul stimei de sine al subiecților. Prin intermediul grilei de evaluare s-a identificat nivelul stimei și a nemulțumirii de sine ale elevilor, prelucrarea și comunicarea informațiilor, dar și autoevaluarea produsului cercetării.

Încrederea în propriile forțe, valori și capacități este scăzută de unde derivă o stimă de sine la cote minime. În viziunea lui William James stima de sine reiese din raportul dintre succesele unei persoane și așteptările acesteia. Raportul pozitiv generează imaginea de sine pozitivă. Copiii cu CES, care au deficiențe fizice și senzoriale, sunt deficițari în ceea ce privește evaluarea pozitivă a imaginii de sine, au o stimă de sine scăzută. Pentru identificarea nivelului de dezvoltare a încrederii în sine a copiilor cu CES, am aplicat chestionarul Rosenberg, unul dintre instrumentele cele mai cunoscute de evaluare a nivelului resimțit și exprimat al stimei de sine. Chestionarul Rosenberg a fost dezvoltat de sociologul Morris Rosenberg în 1965, este un instrument utilizat larg în științele socio-umane și are o scală de 10 itemi, care măsoară sentimentul general al valorii personale, deci o stimă de sine globală, una din cele mai cunoscute și bine validate scale întâlnite în literatura de specialitate din S.U.A. Cei 10 itemi primiți de subiecți constau în 10 afirmații pe care au trebuit să le coteze în funcție de părerea lor despre ei înșiși, pe o scală de 4 trepte.

Rezultatele sondajului oferă informații despre doi factori: „stima de sine” și „deprecierea de sine”. Rezultatele individuale obținute pentru acești doi factori sunt comparate și se deduce caracteristica atitudinii emoționale față de sine.

După aplicarea testului Rosenberg, putem concluziona că stima de sine a copiilor testați este scăzută.

Etapa experimentală constă în introducerea variabilei independente, adică a implementării proiectului educațional și în controlarea situației într-o manieră precisă și metodică. Cu alte cuvinte, profesorul își îndeplinește sarcinile: de a planifica, a executa și a evalua activitățile din cadrul proiectului luând în considerare modificările pe care le-a introdus. Demersul formativ gândit se aplică eșantionului de subiecți din cadrul cercetării și vizează dezvoltarea abilităților de integrare socio-educatională a copiilor cu CES, creșterea stimei de sine prin intermediul parteneriatelor

educaționale. În realizarea acestui program s-a avut în vedere integrarea socio-educățională a copiilor cu CES prin programe și parteneriate între familie și școală, care să contribuie la creșterea stimei de sine. Trebuie menționat faptul că aceste activități de cercetare s-au desfășurat în Centrul de Documentare și Informare al Școlii Gimnaziale Poplaca, sub forma unor activități cultural-educative, la care au participat și părinții elevilor cu CES.

După cum am menționat mai sus, această cercetare a avut loc pe parcursul anului școlar 2019 – 2020. După colectarea datelor inițiale am desfășurat activitățile cuprinse în programul de facilitare a integrării copiilor cu CES, prin program diferențiat. Ideea de la care am pornit este că, parteneriatele dintre familie și școală în general și parteneriatele cultural-educăționale în special, aduc o contribuție majoră în procesul de incluziune socio-educățională a copiilor cu CES.

Școala este liantul de legătură al trecutului cu prezentul, al valorilor strămoșești cu cele actuale, este locul unde copiii își descoperă adevăratele lor talente și le dezvoltă, devenind în acest mod valoroși. În acest sens propunem un model de proiect bazat pe un plan diferențiat de abordare a elevilor cu CES (grupul școlar Poplaca - 12 elevi), pentru realizarea proiectului cultural “IA românească-punte peste veacuri”.

Acest plan a fost gândit într-un mod în care acțiunile întreprinse și activitățile desfășurate să cuprindă toți participanții și să satisfacă toate nevoile acestora. Au fost programate în detaliu, pe zile, timp de o săptămână, sarcinile care revin școlii și familiei în cadrul acestui parteneriat, precum și ce activități desfășoară fiecare participant în cadrul proiectului. Fiecare copil participant, a primit un program personalizat de participare în cadrul proiectului, program realizat în urma studierii amănunțite a problemelor specifice de adaptare ale fiecăruia, a nevoilor individuale și nu în ultimul rând a propriilor dorințe.

Tabelul 1. Plan diferențiat de abordare a elevilor cu CES - Proiectul cultural IA românească

1. Planul diferențiat de abordare a elevilor cu CES (grupul școlar Poplaca - 12 elevi)		
Perioada	Familia	Școala
1 săptămână	-se implică în activitățile propuse de școală -participă activ și suportiv la activitățile propuse	-crearea unui învățământ pentru incluziune prin proiecte educaționale curriculare și extracurriculare
2. Planul diferențiat de abordare a elevilor cu CES (grupul școlar Poplaca - 12 elevi) - Proiectul cultural IA românească		
Ziua	Familia	Școala
Luni 01.06.2020	-participă la prezentarea proiectului -alocă fonduri (primăria)	-prezentarea, discutarea și aprobarea proiectului
Marți 02.06.2020	-ajută achiziția materialelor pentru realizarea proiectului	-achiziționează materiale pentru proiect (in pentru ii, mouline negru, ace de cusut, mașină de cusut,)
Miercuri 03.06.2020	-participă la expunerile din cadrul școlii -bunicile satului explică care sunt etapele în	-supraveghează și îndrumă copiii în activitatea de realizare a iilor

	realizarea unei ii	
Joi 04.06.2020	-participă la activitățile propuse de școală -ajută copiii la croirea iilor	-activități specifice de realizare a iilor (croirea materialului)
Vineri 05.06.2020	-participă la activitățile propuse de școală -coaserea iilor la mașina de cusut	-activități specifice de realizare a iilor (croaserea iilor)
3. Planul diferențiat de abordare a elevului Gabriel I. clasa a IV-a - autist		
Ziua	Familia	Școala
Luni 01.06.2020	-bunica participă la activitățile școlare și la prezentarea proiectului -participă la prezentarea proiectului -alocă fonduri(primăria)	-prezentarea, discutarea și aprobarea proiectului -învățătoarea clasei însoțește elevul autist
Marti 02.06.2020	-bunica participă la activitățile școlare -ajută achiziția materialelor pentru realizarea proiectului	-învățătoarea clasei însoțește elevul autist
Miercuri 03.06.2020	- bunica participă la activitățile școlare și stă în apropierea copilului ajutându-l -bunicile satului explică care sunt etapele în realizarea unei ii	-supraveghează și îndrumă elevul în activitatea de realizare a iei și dacă e nevoie îi oferă un spațiu în care să se simtă în siguranță
Joi 04.06.2020	-participă la activitățile propuse de școală și ajută elevul la croirea propriei ii -ajută copilul la croirea iei	-ajută copilul la activități specifice pentru realizarea iilor (croirea materialului)
Vineri 05.06.2020	-participă la activitățile propuse de școală și oferă ajutor suportiv elevului -coaserea iilor la mașina de cusut	-ajută copilul la activități specifice pentru realizarea iilor

Etapa postexperimentală sau etapa de control a implicat folosirea chestionarul Rosenberg și o grilă de evaluare pentru a colecta datele finale și a le compara apoi cu datele inițiale ale cercetării.

După implementarea proiectului se aplică din nou testul Rosenberg.

Tabelul 2. Scoruri comparative privind testul Rosenberg stima de sine

Majuscul e nume elev	Clasa	Scor întrebări test inițial/final										Scor total inițial/final
T.A.	I	/2	/2	/2	/2	/2	/1	/2	/1	/2	/2	19/21
P.A.	II	/3	/1	/3	/4	/1	/2	/2	/3	/4	/2	19/24
D.A.	III	/2	/2	/3	/2	/1	/1	/2	/1	/3	/1	11/18
M.MA.	IV	/4	/3	/1	/2	/3	/2	/1	/2	/3	/3	21/24
M.ST.	IV	/2	/2	/3	/2	/2	/1	/3	/2	/2	/2	15/21
C.A.	IV	/2	/4	/3	/3	/2	/1	/3	/4	/1	/3	17/26
C.L	V	/4	/3	/4	/3	/3	/4	/4	/4	/3	/4	29/36
P.A.	VI	/2	/2	/1	/2	/2	/1	/2	/1	/2	/2	11/16
P.S.	VI											17/20

		/2	/2	/3	/2	/1	/3	/2	/2	/1	/1	
O.D	VII	/2	/4	/2	/3	/2	/3	/2	/2	/2	/1	19/23
S.P.	VII	/3	/2	/3	/2	/3	/4	/3	/2	/3	/2	21/27
M.V.	VIII	/2	/3	/2	/3	/3	/4	/2	/3	/2	/3	20/27

Funcția psihosocială, este funcția care vizează formarea competențelor de ordin motric, biologic, funcțional, psihic și moral [2, p. 20].

Abordările de specialitate (L. Cuznețov, R. Bezede, V. Goraș-Postica, G. Bunescu, G. Alecu, D. Badea et. al.) elucidează mai multe modele de implicare a părinților în actul educațional școlar, dar anume „Modelul sferelor de influență suprapuse” – Joyce Epstein. În cadrul zonelor de „suprapunere au fost identificate mai multe tipuri de implicare, de rând cu parentingul, comunicarea, voluntariatul, luarea deciziilor și colaborarea cu comunitatea” [3]. Sentimentele sunt asociate cu atitudinea afectivă, Andrei Cosmovici considerându-le „ample structuri de tendințe și aspirații, relativ stabile, care orientează, organizează, declanșează și reglează conduita” [4, p. 225]. Emoția estetică este întotdeauna într-o conexiune cu alte tipuri de emoții, care sunt provocate atât de către viață cât și de artă, așa cum susține și Tudor Vianu, „frumosul artistic nu produce o singură emoție estetică, ci o serie de emoții co-extensive cu durata percepției lui” [5, p. 299].

Concluzii. Datele colectate demonstrează că la copiii cu cerințe educative speciale, prevalează o dispoziție și stare de bine atât în mediul școlar cât și în afara acestuia, prin organizarea și desfășurarea unor parteneriate între școală și familie.

Cadrele didactice și părinții au semnalat progrese modeste la nivelul achizițiilor școlare și a atitudinii față de actul educațional. În ceea ce privește nivelul stimei de sine, se observă, în urma aplicării chestionarului Rosenberg, modificări pozitive în dezvoltarea autonomiei personale a copiilor și implicit a nivelului stimei de sine. Referitor la dezvoltarea socio-afectivă și confortul emoțional al copiilor, au fost obținute date care denotă anumite progrese. Dacă la testarea inițială 2 subiecți au stimă de sine scăzută, 9 subiecți au nivelul stimei de sine de nivel mediu și 1 subiect are nivelul stimei de sine înalt, la testarea finală, 1 subiect are nivelul stimei de sine scăzut, 9 subiecți au nivelul stimei de sine mediu și 2 subiecți au nivelul stimei de sine înalt.

Școlile incluzive sunt școli care asigură educația tuturor copiilor și au cele mai eficiente atitudini antidiscriminatorii. Copiii din aceste școli se bucură de toate drepturile și serviciile sociale și educaționale.

Bibliografie

1. Bocoș, M. Fundamentele pedagogiei. Teoria și metodologia curriculumului. Repere și instrumente didactice pentru formarea profesorilor. Pitești: Editura Paralela 45, 2019. 240 p.

2. Boncu, Ș. & Ceobanu, C. Psihosociologie școlară. Iași: Editura Polirom, 2013. 381 p.
3. Cojocaru, V. Incluziv EU. O publicație în sprijinul incluziunii. 2007, nr. 1. p.48
4. Cosmovici, A.; Iacob, L. Psihologie școlară. Iași: Editura Polirom, 1999. 304 p.
5. Vianu, T. Gândirea estetică. București: Editura Minerva, 1986. 300 p.

CZU:81-2:159.955

IMPACTUL LIMBAJULUI ASUPRA GÂNDIRII

ȚAPU Grigore, dr., conf. univ.,
Catedra Psihopedagogie și Educație Preșcolară,
Universitatea de Stat din Tiraspol, Republica Moldova

Rezumat. *În articolul de față este abordată problematica dezvoltării gândirii din perspectiva utilizării unor sau altor elemente ale vorbirii.*

Cuvinte - cheie: *gândire, limbaj, verb, adjectiv, substantiv.*

Summary: *This article addresses the issue of thinking development from the perspective of using some or other elements of speech.*

Keywords: *thinking, language, verb, adjective, noun.*

Importanța gândirii în viața omului contemporan este incontestabilă. Unul din avantajele esențiale ale gândirii ține de facultatea acesteia de a-i deschide individului orizonturi noi, căi de acces spre acele conținuturi extensionale care se ascund în spatele unor lucruri aparente. Importanța cultivării gândirii la copii se acutizează pe măsură ce acestea se regăsesc tot mai mult într-un mediu informațional exacerbat. Evident, explorarea acestui mediu, - preferențial, - prin intermediul memoriei, așa cum o face sistemul nostru educațional, devine un nonsens. Chiar dacă există diferite forme ale gândirii, tipice pentru reprezentanții speciei umane, forma primordială este cea care se realizează prin intermediul cuvintelor.

Anume, prin gândire putem ajunge la semnificația și/sau sensul ascuns/camuflat, - dar și adecvat – al unor lucruri, - și al lumii în ansamblu. Ca atare, doar prin intermediul unor operații logice pot fi construite, - pe interior - hărți mai mult sau mai puțin adecvate realității. În lucrarea ”Știință și sănătate” [1, p.17] cunoscutul psiholingvist Alfred Korzybski postulează și descrie anumite etape în procesarea neuro-evaluativă a informației de către om. Ceea ce urmărește psihismul uman în raport cu lumea extensională vizează identificarea elementelor acestei lumi. La baza identificării este implicată de fiecare dată memoria auto-asociativă. Aceasta reprezintă un mecanism neuronal crucial pentru inteligență. Memoria auto-asociativă recuperează reprezentări stocate anterior, care se ajustează cel mai adecvat oricărui set de informații, percepute pentru moment. Atunci când reprezentările stocate rezolvă tiparele „de stocire”, aceasta este calificată ca